

De passions i desencís

Olga Valls

STONBERG
EDITORIAL

DE PASSIONS I DESENCÍS

Simfonia coral d'un desconcert per a veu i piano

Olga Valls

STONBERG
EDITORIAL

Primera edició: febrer 2026

© Olga Valls i García

© de les característiques d'aquesta edició: Stonberg Editorial
Gran Via de les Corts Catalanes 636 — 08007 Barcelona (Catalunya)

Tel. 933 175 412

stonberg@stonbergeditorial.com

www.stonbergeditorial.com

© de la imatge de la coberta: Arxiu de la Família Madriguera.

ISBN: 979-13-991447-3-4

DIPÒSIT LEGAL: B 3175-2026

Cap part d'aquesta publicació,
inclòs el disseny de la coberta, pot ser reproduïda,
emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà,
ja sigui elèctric, químic, mecànic, òptic,
de gravació o de fotocòpia
sense permís previ de la marca editorial.

Dedicat a l'Albert, la Paula i l'Elena,
per acceptar que les mares perfectes no existeixen.

RAONS

Hi ha moltes raons per escriure. La curiositat n'és una d'important. Sovint no hi ha una manera millor per trobar respostes que escriure-se-les un mateix, i això són, precisament, moltes novel·les: la recerca d'explicacions d'algú que s'ha entestat a preguntar-se coses que no tenien resposta. El més interessant i enriquidor és que, en aquest procés, no només l'autor o autora troba explicacions. També les ofereix als seus lectors.

Tot això ve al cas d'aquesta primera novel·la d'Olga Valls, que he tingut la sort de veure néixer i créixer, fins a esdevenir la que el lector té a les mans. Una primera novel·la acostuma a ser més coses. Normalment, també és una declaració d'intencions i una carta de presentació d'aquell qui l'ha escrita. L'autor ens demostra qui és, què li interessa, des d'on es mira el món.

Olga Valls mira el món, al meu entendre, des de dues posicions clares: la de música (mestra de música durant gran part de la seva carrera professional, però també cantaire i aficionada il·lustrada) i la de dona (dona crítica i sensibilitzada amb les absències, les injustícies i la manca de rellevància d'altres dones). Podria dir també que Olga Valls és igualadina, cosa irrefutable, però de cap manera voldria donar a entendre que la seva obra només pot interessar els seus conciutadans. La protagonista d'aquesta novel·la va néixer a Igualada, sí,

però el lector s'adonarà de seguida que aquí es compleix molt bé aquella màxima tan antiga que escrivint sobre el teu llogaret al món pots arribar a ser universal. Com universal va ser Paquita Madriguera en el seu viatge vital, i no em refereixo només a les seves anades i vingudes pel món, perquè aquestes pàgines parlen molt més que d'això.

L'interès d'Olga Valls per la pianista igualadina va néixer —com tantes coses importants— d'una casualitat. En coneixia anècdotes més o menys sabudes, a més de les quatre dades que solen saber-se d'aquesta mena de personalitats locals. M'atreveixo a dir, però, que l'interès va créixer (o va consolidar-se) quan va adonar-se que durant gran part de la seva vida Madriguera va quedar relegada al paper de «dona de» (el guitarrista Andrés Segovia, home real de controvertida reputació, que Olga Valls ha convertit en un personatge magnètic i repulsiu alhora). Vet aquí un poderós motiu per escriure: mirar de corregir el passat («No escrivim per reflectir la vida sinó per corregir-la», va dir Julio Cortázar). Corregir la ignorància d'una societat que no reconeix prou les dones, o que durant anys s'ha acostumat a menystenir-les. Olga Valls va proposar-se reivindicar la figura d'aquesta pianista i compositora que, com li va passar en la mateixa època a tantes dones artistes, va tenir la mala fortuna de ser l'esposa d'un home de talent i prou conegut.

Tot i això, la primera idea i les raons per escriure una novel·la donen per ben poc. Amb prou feines són una intuïció, una sospita. Ho sabem tots els qui alguna vegada hem mirat d'escriure alguna cosa. Per fer que aquesta intuïció —o aquest motiu noble—, esdevingui un relat coherent calen alguns ingredients que no estan a l'abast de qualsevol i

que demostrin un talent innegable. El primer és una feinada: el procés d'investigació i documentació. Que l'Olga es prenia aquest procés seriosament va quedar clar de seguida. Va començar amb les fonts disponibles a internet, però de seguida va anar més enllà, fins a arribar a detalls més autèntics, menys coneguts. En les seves pròpies paraules: *La meua recerca va començar amb les fonts disponibles a internet, hemeroteca, programes de ràdio i alguna biografia prou extensa sobre el seu exmarit, Andrés Segovia. Vaig accedir a partitures, composicions, fotografies i programes de concerts dipositats a l'Arxiu Comarcal de l'Anoia així com a la pròpia autobiografia "Visto y oído" novel·lada per ella mateixa, que es conserva a la Biblioteca Central d'Igualada. Paral·lelament, em vaig poder entrevistar amb familiars directes que m'han facilitat algunes vivències i fotografies. Finalment, vaig aprofitar la visita de la meua filla a l'Uruguai per completar la meua documentació.*

Ningú que no hagi escrit mai una novel·la pot sospitar quanta feina comporta. Hores i hores d'intensa lluita amb les idees, amb les paraules, amb la informació disponible —i amb la nova, i amb la imprevista que va sorgint—, jornades de correcció, de dubtes, de reescriptura, de tornar a començar quan et pensaves que havies acabat. Tot això, qualsevol ho pot imaginar, requereix dosis gens gasives d'autodisciplina (potser el més difícil de tot): per insistir quan el convenciment baixa, per treballar quan el projecte ja cansa (i sempre hi ha un moment que cansa). Aquesta insistència, a la que podríem anomenar tossuderia, és la que fa a l'escriptor, tant o més que les idees, la vocació o fins i tot el talent. L'Olga Valls s'autoanomena «escriptora amateur» (qui no ho és?), però jo sé del cert que té qualitats que els manquen a molts dels que es proclamen «professionals». Ras i curt, es pren la feina se-

riosament. Sense això no és possible escriure una novel·la de la complexitat de la seva òpera prima.

El resultat és un llibre ambiciós en forma i fons. Nombrosos personatges, diferents veus narratives, salts temporals, incorporació de documents reals. Sense oblidar la veritat, que sempre té un encaix complex en les ficcions, la fidelitat al personatge central i l'esperit inicial del projecte: recuperar una dona que mereixia ser recuperada. Crec que aquells que la facin seva també hi pensaran i agrairan a l'autora l'esforç i la cabuderia. Al capdavant, això és escriure, també: regalar als altres les pròpies fascinacions.

Durant mesos, ja ha quedat clar, vaig assistir al procés, sempre fascinant, de veure néixer del no-res una història. Tot un privilegi. Ara tinc el plaer de compartir el privilegi amb els lectors. Estic segura que per a vosaltres, tant els més informats com els menys, aquesta novel·la representarà tot un descobriment. No només pel tarannà fascinant de Paquita Madriguera i pel retrat de l'època que li va tocar viure, sinó per descobrir-hi la veu d'una autora a qui no heu llegit mai, però a qui voldreu continuar llegint.

Care Santos

*Em dispoſo a escriure un llibre dedicat a persones a qui no he conegut.
Sí, pretendre que puc imaginar qualsevol part de la seva vida
i escriure sobre això és d'una arrogància imperdonable.
També ho és escriure sobre qualsevol altra cosa.*

Kaveh Akbar

*Totes les famílies felices s'assemblen.
Cada família dissortada ho és a la seva manera.*

L. Tolstoi

DRAMATIS PERSONAE

PERSONATGES PRINCIPALS

- Andrés Segovia Torres (Linares 1893 - Madrid 1987)
Casat en segones núpcies amb Paquita Madriguera Rodón, l'any 1935.
- Arturo Puig Matho (Montevideo 1875-1931)
Casat en segones núpcies amb Paquita Madriguera Rodón, l'any 1922.
Pare de Paquita (*Pitusa*), Sofía Eulalia i Maria Rosa Amelia (*Mia*).
- Beatriz Segovia Madriguera (*Beti*) (Montevideo 1938 - Guatemala 1967)
Filla de Paquita Madriguera Rodón i Andrés Segovia Torres.
- María Rosa Amelia Puig Madriguera (*Mia*) (Montevideo 1927-2019)
Filla de Paquita Madriguera Rodón i Arturo Puig Matho.
- Paquita Madriguera i Rodón (Igualada 1900 - Montevideo 1965)
Casada en primeres núpcies amb Arturo Puig Matho.
Casada en segones núpcies amb Andrés Segovia Torres.
Mare de Paquita Puig, Sofía Eulalia Puig, Maria Rosa Amelia Puig i Beatriz Segovia.

- Paquita Puig Madriguera (*Pitusa*) (Montevideo 1923-2001)
Filla de Paquita Madriguera Rodón i Arturo Puig Matho.
- Sofía Eulalia Puig Madriguera (Montevideo 1925-2024)
Filla de Paquita Madriguera Rodón i Arturo Puig Matho.

PERSONATGES SECUNDARIS

- Adelaida Portillo
Casada en primeres núpcies amb Andrés Segovia l'any 1920.
Mare d'Andrés i Leonardo Segovia Portillo.
- Lars Helge Fagerstrom.
Casat amb Beatriz Segovia Madriguera l'any 1963.
- Leonardo Segovia Portillo (1924-1937)
Fill d'Andrés Segovia i Adelaida Portillo.
- Salvador de Madariaga (La Coruña 1886-Locarno 1978)
Assagista, historiador i diplomàtic.
Amic d'Andrés Segovia i Paquita Madriguera.

OBERTURA

BEATRIZ

Ciutat de Guatemala, 8 d'agost de 1967

—Betí, no vens a dormir?

—Encara no, Lars. Vull escoltar música una estona. Posaré el volum ben suau.

—Com vulguis. Demà tinc un dia complicat a l'ambaixada i necessito descansar. Bona nit.

El veu desaparèixer pel passadís. No sap l'estona que transcorre entre el moment que el perd de vista i l'adeu que pronuncia de manera gairebé imperceptible, allà dreta, immòbil, amb la mirada perduda. L'únic que té clar és que no hi ha marxa enrere. Es gira cap al moble del tocadiscos i carrega la platina amb la discografia del pare. Sosté les caràtules amb les mans i les va passant a poc a poc. En arribar a la darrera mira fixament la fotografia, se l'apropa als llavis i li fa un petó.

Camina cap a la cuina i omple un vas d'aigua. Obre l'armariet on hi ha la farmaciola. Recupera els ansiolítics. Torna a la sala d'estar i posa en marxa el reproductor de música. La posada en escena de la seva rendició tot just acaba de començar.

S'asseu al sofà. Amb la mirada perduda i el braç dret actuant com un mecanisme programat, comença a empassar-se d'una en una totes les pastilles de la capsa.

Bressolada pels acords d'una guitarra cada vegada més llunyana, es deixa transportar al son etern.

PRIMER MOVIMENT

Adagio sostenuto

PAQUITA

Barcelona, octubre de 1953

—Crec que la teva interpretació, sorprendrà el públic molt positivament, Paquita. Ha estat un silenci molt llarg. La majoria et recorda en aquest mateix escenari quan eres una nena.

—Espero no decebre ningú, Eduard. Desitjo de tot cor refer els llaços amb aquesta ciutat. Deixar parlar la música. És el meu oferiment per fer callar el passat.

El mestre Toldrà l'agafa fort de les mans, acota el cap en senyal d'assentiment i finalment la deixa anar. Tanca la porta del camerino respectant els moments de concentració previs al concert. Ell també necessita un recés per espolsar neguits. No hi fa res la seva dilatada experiència com a violinista i director d'orquestra. El públic espera sempre el millor. El Palau de la Música Catalana és la catedral. Cada concert, una revàlida, una joia per fer refulgir les muses. Està convençut, però, que avui no filaran prim amb la seva tasca com a director o en la tria d'un programa tan exigent.

Aquesta és nit de retrobaments. Molts simpatitzaran amb la dona i deixaran de banda la pianista, cercant en la seva tornada la complicitat dels vencedors. L'home es perd en aquestes disquisicions mentre s'arregla el llaç de coll que, sincerament, li fa més nosa que servei. No pot canviar la història, però és tossut i persisteix en la defensa soterrada de la catalanitat amb la seva música. Poc més els hi queda als vençuts. I si la Madriguera ha tornat a

Catalunya i tothom està disposat a rebre-la amb honors, ell també haurà de girar full.

Aliena a aquests pensaments i consideracions, la Paquita acaba de retocar-se el maquillatge. S'assegura que no s'escapi cap cabell del recollit. Si li passés mentre actua seria una nosa que la distrauria innecessàriament. Ho ha d'evitar.

Encara li queda una bona estona per sortir. S'apropa a la porta, l'obre amb molta cura i es dirigeix cap a l'escala que condueix a l'escenari, caminant de puntetes per no fer enrenou. A la sala comencen els primers acords de la Quarta Simfonia de Beethoven i ella resta dempeus provant d'assaborir el moment que viu. Se sent afortunada i feliç de ser a casa després de tants anys. El lloc li és tan familiar! Com si fos ahir que hi va tocar per darrera vegada. Avui la vindran a escoltar la mamà i les germanes. Incondicionals totes elles. No hi seran les filles, ni tampoc l'Enric, el seu germà estimat amb qui ha compartit tants escenaris i vivències d'infantesa i professió. Amèrica queda massa lluny. En uns dies tocarà a Igualada, la seva vila natal. No s'hi ha pogut negar. El passat li retorna i no troba cap raó per tancar-li la porta. Es deixarà afalagar.

Recorda que el mestre Toldrà li ha deixat un programa del concert damunt del tocador. Sent curiositat per llegir-lo. Se'n torna allunyant-se de l'adagio mentre taral·leja unes harmonies que se sap de memòria. Veu la seva figura reflectida en un dels vitralls de l'edifici. La imatge li ofereix una dona esvelta, embolcallada per una aura de serenitat. Ha dubtat abans de triar aquest vestit negre perquè ja l'ha portat en altres recitals, però sap que li escau. Al coll, només la creu de diamants.

Entra al camerino. Un ram de roses exuberant dona la nota de color a aquest santuari tan íntim. No necessita saber què hi diu a la dedicatòria. És d'ell. Tot i la distància que els separa i malgrat el final de la seva relació, sempre es fa present.

S'asseu al tocador. Obre el programa i comença a llegir: *L'Orquestra Municipal de Barcelona es complau a acompanyar en la seva reaparició, a la pianista catalana Paquita Madriguera davant d'un públic que tant l'havia admirat durant la primera etapa de la seva brillant carrera de concertista. Paquita Madriguera, que des de ben petita va demostrar un temperament especialment dotat pel piano, fou deixeble de Frank Marshall i Enric Granados...*

El seu rostre es va relaxant. Aquestes lletres li fan rememorar un temps que ara sembla remot. Tanca els ulls i inspira profundament per fer fora el rau-rau que ha començat a notar a la panxa. Prova de visualitzar la platea, les llotges laterals, l'amfiteatre i el silenci d'un públic expectant omplint de gom a gom la sala de tan excels edifici modernista. No ha vingut a passar un examen. Vol oferir-los un regal. El seu do. És tot el que posseeix. I amb aquest sentiment i ferma decisió, inspira novament i s'alça decidida a gaudir del present.

Quan apareix a l'escenari, el director la saluda i fa el gest de presentar-la al públic, com si es tractés d'una ofrena. Els músics de l'orquestra inclinen lleugerament el cap a manera de salutació mentre ella es dirigeix amb elegància cap al piano. El seu cor batega regularment a un ritme accelerat que només ella percep. És el tempo precís per començar la seva interpretació. La sala emmudeix.

SOFIA

Montevideo, 2007

Quanta companyia em fan aquests objectes inerts. Testimonis muts d'un passat llunyà que em sembla tan proper. El seu piano, una guitarra, partitures, porta-retrats, llapis i papers plens d'anotacions. Tot allò que ella conservava de l'Andrés i que ell sempre va voler que es quedés a la casa on havíem viscut.

La mamà va morir fa més de quaranta anys. El seu cor no va poder més. Calladament. No oblidaré aquella mirada. Aquells ulls blaus tan oberts. Com si la mort s'hagués oblidat de demanar-li permís. Havia vingut per passar la convalescència d'una cirurgia al cor. A mi em tranquil·litzava fer-me'n càrrec, cuidar-la. Sempre havia estat una dona molt independent, poc amant de demanar favors. Gairebé la vaig obligar a instal·lar-se a casa.

Li agradava que passéssim estones juntes. Mirava cap a la finestra deixant que el sol de tarda que il·luminava l'estança li banyés la cara. Em demanava que la pentinés, no es volia veure desendreçada. Tenia una elegància natural que exercia discretament. Li encantava parlar de la seva infantesa. Tot i haver sentit el mateix relat, vegades i vegades, jo l'escoltava com si encara hi hagués algun detall capaç de sorprendre'm:

—Era tan petita que ni ho recordo. No tinc consciència de quan va ser la primera vegada que em van asseure davant d'un piano. La imatge dels adults còmodament a les butaques escoltant el pare

o l'oncle Francesc és un dels meus primers records. L'oncle havia marxat a Cuba a fer fortuna i quan tornava, tothom frisava per saber de la seva estança a l'illa caribenya. Després de posar-los al dia sobre la bonança dels negocis, es deixava de paraules i delectava els presents, tocant els alegres ritmes sincopats que s'havien convertit en la banda sonora de la seva vida mentre la sala s'anava omplint del fum i l'olor tan característica dels puros havans.

“Paquita, vine. Seu al meu costat”, em cridava la mare aleshores. I mentre ella tocava una cançó tradicional, jo feia un acompanyament senzill tocant amb dos dits, amb tota naturalitat. Ben aviat vaig ser capaç de tocar a dues mans i fins i tot de compondre algunes melodies.

—Sí, mamà —responia jo aleshores, retornant-la a la realitat. —Aquesta part de la història ja la conec.

—El sol entrava per tots els finestrals d'aquella casa orientada al jardí —proseguia, ignorant les meves observacions—. Allà vam créixer aïllats del món exterior. Cap entrebanc es podia interposar en el camí que els pares havien traçat pel meu germà Enric i per mi. Per això van considerar que la millor manera d'aprofitar el temps era portar els professors a casa. Així podríem dedicar més hores a tocar.

—Soc incapaç d'entendre com s'ho feia la mamà Paqui per aconseguir tota aquesta organització domèstica, amb una família tan nombrosa.

—Jo també hi he pensat molt. Encara que hi hagués minyones, tenir sis fills en nou anys no li devia deixar gaire temps. Però era una dona de caràcter i res no la va privar de projectar una carrera musical imparabile per nosaltres dos. Ben mirat, sort en va tenir de la seva mare, l'àvia Laieta. Quan marxàvem de gira era ella qui es feia càrrec dels meus germans i germanes. Aliè a tot aquell entramat, el pare

dedicava el seu temps a gaudir dels privilegis de ser l'hereu. Muntar a cavall, tocar el piano i fer vida social eren les seves activitats predilectes. Tot grandeses. Ni jo mateixa me'n sé avenir. Però és ben cert.

Era la primera vegada a la vida que la tenia per mi sola. Per això perdre-la quan tot just començàvem a gaudir d'una intimitat que mai havíem experimentat, em va trasbalsar.

El funeral va ser molt trist, com era d'esperar. La pobra àvia des de Barcelona, no hi va poder assistir. Massa edat i quilòmetres. Tampoc els seus cinc germans. Ni la Beti i en Lars. Guatemala. O el que fos. Sempre hi havia un motiu de distància insalvable entre la Beti i les circumstàncies.

Ens vam repartir les seves pertinences sense enveges ni gelosies. Totes ens delíem per les fotografies i els programes dels seus concerts que conservava tan ben arxivats. Mai ens vam barallar per una joia o qualsevol altre objecte. Ni tan sols per l'agulla de perles o pel penjoll d'or que li havien regalat personalment les infantes Isabel i Maria Teresa de Borbó. Per nosaltres aquelles històries recollides en imatges i cròniques periodístiques eren les millors joies. Els diaris i les agendes van esdevenir un valor molt preuat. La lectura de cada paraula, anotació i pensament escrits del seu puny i lletra ens van permetre desviar la nostra mirada de la mare per aproximar-nos a la dona, la filla, l'amant. Una persona a voltes presonera dels sentiments més íntims.

Guardo nítid el record del primer dinar familiar que vam organitzar amb les meves germanes, poc després de la seva mort. Tal com ella volia. Aquell dia vam plorar, vam riure, ens va remoure tornar a veure fotografies oblidades que desencadenaven una allau de sentiments. Les nostres mirades eren prou eloqüents per entendre'ns davant la càrrega emocional de les imatges. La del papà amb la seva

gorra de mariner mirant a l'horitzó ens va fer pensar en la felicitat que se'ns va escapar abans d'hora.

Que la mamà, una jove pianista de la burgesia catalana, acabés casada al continent americà, era un destí que en cap moment ningú hauria pronosticat remotament. Una noia que a vint-i-un anys havia travessat l'oceà més vegades de les que podia recordar i havia coincidit amb espies, sultans, artistes i personatges de tota mena. Una joveneta avesada a una existència extraordinària, una vida nòmada dins d'una bombolla. Un univers eclèctic. Potser per això, i qui sap si de manera inconscient, envejava les joves de la seva edat amb vides molt més prosaïques que l'únic que ambicionaven era un marit ric, joies i fills.

El doctor Arturo Puig va ser la nota dissonant d'aquella planificació tan ben orquestrada des de la infantesa. L'àvia prou que va argumentar oposant tota la resistència: la fi de la Gran Guerra portaria la pau i l'estabilitat a Europa i es podrien recuperar les gires al continent sense haver de marxar tants mesos. Per fi podrien fer un recés dels viatges als Estats Units.

Però el que de veritat va seduir la mamà, va ser un vidu ben plantat de quaranta-set anys carregat de diners i records tristos, l'home d'ulls blaus de qui es va enamorar perdudament. El papà.

La possibilitat de viure a l'Uruguai, un país pacífic i modern i amb una temperatura molt més agradable que la de París, Londres o Berlín va acabar d'enterrar qualsevol possibilitat de renúncia. I no hi va haver més discussió. La mamà mai ho va lamentar. Casar-se i formar una família la va fer molt feliç. Aquella vida tan intensa de concerts i gires s'havia acabat.

Amb trista convicció, l'àvia va recordar les paraules premonitòries pronunciades uns anys enrere pel mestre Granados. Literalment —havia pronosticat— si es resistia a casar-se seria la millor pianista del món, però segurament, el seu futur seria el matrimoni.

Potser perquè al pare se li havia mort l'únic fill que havia tingut amb la seva primera esposa pocs anys després d'enviudar o per la diferència d'edat amb la mare, el cas és que la gran casa de l'avinguda Massini s'omplí de rialles infantils ben aviat. En poc més de sis anys vam néixer les tres germanes.

Semblàvem una família russa. Tres nenes gairebé idèntiques roses com un fil d'or, amb els mateixos abrics i llaçada a la cabellera. Mirades innocents d'ulls blaus. Així ens vèiem a les fotografies. La Beti, no havia nascut. Ella era futur. Una altra vida de la mamà que aleshores ningú no podia imaginar. El passat era aquella fotografia rescatada d'algun calaix. Una fracció de segon que ens va immortalitzar per sempre més en companyia de l'àvia i la mamà.

Tot i els pocs records que em queden del papà a la memòria, en guardo un de tan present com si fos ahir. Ell sempre em triava per sortir a passejar. La Paquita, a qui tothom cridava amb el nom de Pitusa, tenia dos anys més que jo, però era molt entremaliada i la Mia, encara era massa petita. Vivíem en una planta baixa. Tan sols havíem d'obrir la tanca que ja érem a la llarga platja de Pocitos. Allà fèiem dibuixos a la sorra i jugàvem amb el nostre gos Muchacho. El papà em mirava fixament i em deia seràs l'artista de la família, petita Sofia. La mainadera que ens seguia unes passes enrere estava pendent que no em mullés, que no m'embrutés mentre el papà es treia la gorra de mariner per posar-me-la i em pujava damunt les espatlles. Aleshores començava a girar i girar dient vola Sofi vola! Jo no podia parar de riure. Una postal de felicitat amb remor d'onades de fons que tenia els dies comptats.

Tot d'una es van acabar les passejades per la platja, els sopars al porxo, les vetllades musicals amenitzades pel piano de la mamà. El silenci es va instal·lar a casa. El papà cada vegada estava més esto-

nes a la seva cambra. Les minyones ens demanaven que no féssim enrenou, el nostre pare estava descansant.

I així, a poc a poc, va anar desapareixent de l'escenari familiar. Fins que un dia la mamà ens va demanar que entréssim a veure'l. Quan la Mia el va veure allà estirat, tan quiet, va pensar que dormia. La mamà la va alçar i ella el cridava, papà, papà. No hi va haver resposta.

Aleshores vaig sentir que em deien Sofia, fes-li un petó. No el reconeixia amb aquell posat tan seriós. Em feia una mica de basarda. En tocar-li la cara amb els llavis el vaig notar fred. Per què no parla, per què no es mou?, vaig preguntar, però tot el que la mamà va dir va ser: sortim filletes, no el molestem.

Tant de bo la nostra presència i el nostre soroll l'haguessin pogut desvetllar.

Hi ha una fotografia de l'endemà, on se'ns veu entremig de la mamà, tietes, oncles i alguna minyona, tothom assegut a l'escalinata exterior. Un moment aleatori en el temps, una imatge en blanc i negre despullada d'emoció. Vestides de negre. El color per anunciar el dol que just encetàvem i del qual nosaltres, les filles, no n'érem conscients. Alguns laments en veu baixa se silenciaven quan érem a la vora. Tot eren esforços per evitar que escoltéssim allò que ni aleshores ni mai ningú ens va comunicar intencionadament. Un secret que la nostra mare va segellar durant anys. El nostre pare acabava de morir.

Malauradament, aquell estat de benestar anterior va esdevenir un miratge i descobrir-ho, un procés llarg i dolorós. No hi fa res els anys que han passat. Hi ha records que no s'esborren. Res del que vam viure els primers anys de les nostres vides, presagiava el què ens esperava. Tampoc el final de la Beti. Després d'haver-les viscut

de tots colors amb la Paquita i la Mia, pensàvem que la nostra Beti seria més afortunada. Ni de bon tros havia rodat d'aquí cap allà com nosaltres, però si alguna cosa vam tenir en comú, va ser la soledat, una companya inseparable que ens provocava infinitat de sensacions, cap d'elles positives.

